

УДК 342.951:351.743(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/cuj-2025-2-16>**Шлега Денис Олексійович**

аспірант кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2

Донецького державного університету внутрішніх справ

ORCID: 0009-0004-6467-1185

МІСЦЕ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

У статті здійснено комплексне дослідження місця та ролі Національної гвардії України у системі правоохоронних органів з урахуванням її правової природи, функціональності та специфіки інституційної взаємодії з іншими суб'єктами сектора безпеки і оборони. Особливу увагу приділено аналізу чинного нормативно-правового забезпечення діяльності Національної гвардії України, його відповідності міжнародним стандартам, а також проблемам правового розмежування повноважень між Національною гвардією України, Збройними силами України, Національною поліцією та іншими органами безпеки.

У статті висвітлено теоретичні підходи вітчизняних науковців до розуміння правоохоронного статусу Національної гвардії України, а також проаналізовано практичні аспекти її залучення до забезпечення правопорядку в умовах надзвичайного та воєнного стану. Показано, що Національна гвардія України є не лише структурним елементом Міністерства внутрішніх справ, а і самостійним суб'єктом, який поєднує ознаки як військової, так і правоохоронної інституції.

Розкрито динамічну роль Національної гвардії України у гарантуванні публічної безпеки, охороні стратегічних об'єктів, участі в антитерористичних і стабілізаційних операціях, а також у реагуванні на інші ситуації. Встановлено, що з огляду на актуальні безпекові виклики, її функціональне навантаження постійно зростає, що вимагає оновлення законодавчої бази, чіткого нормативного закріплення її повноважень та вдосконалення міжвідомчої координації. У підсумку обґрунтовано необхідність подальшої модернізації правового статусу Національної гвардії України як ключового суб'єкта національної безпеки та правоохоронної діяльності в умовах реальної війни.

Ключові слова: Національна гвардія України, правоохоронні органи, національна безпека, функції, Міністерство внутрішніх справ, міжвідомча взаємодія, публічна безпека, законодавче регулювання.

Shleha D. O. The role of the National Guard of Ukraine in the law enforcement system

The article presents a comprehensive study of the role and place of the National Guard of Ukraine (NGU) within the national law enforcement system, taking into account its legal nature, functional characteristics, and the specifics of institutional interaction with other entities in the security and defense sector. Particular attention is given to the analysis of the current legal and regulatory framework governing the NGU's activities, its compliance with international standards, as well as the challenges of legal demarcation of powers between the National Guard, the Armed Forces of Ukraine, the National Police, and other security agencies.

The article highlights theoretical approaches developed by Ukrainian scholars regarding the law enforcement status of the National Guard and examines practical aspects of its involvement in maintaining public order during states of emergency and martial law. It is demonstrated that the National Guard of Ukraine is not only a structural unit within the Ministry of Internal Affairs, but also an independent entity that combines features of both military and law enforcement institutions.

The dynamic role of the NGU in ensuring public security, protecting strategic facilities, participating in counterterrorism and stabilization operations, and responding to other critical situations is explored. It is established that in light of current security challenges, the functional burden on the National Guard is continuously increasing, necessitating the modernization of the legal framework, the clear delineation of its powers, and improved interagency coordination. The article concludes by substantiating the need for further legislative modernization of the NGU's legal status as a key actor in national security and law enforcement in the context of an ongoing war.

Key words: National Guard of Ukraine, law enforcement agencies, national security, functions, Ministry of Internal Affairs, interagency cooperation, public security, legal regulation.

Вступ. У сучасних умовах воєнного стану та загострення безпекових викликів, зокрема внаслідок збройної агресії проти України, питання ефективного функціонування та вза-

ємодії правоохоронних і військових формувань набуло особливої актуальності. Однією з ключових інституцій, що виконує як правоохоронні, так і військові функції, є Націо-

нальна гвардія України. Її подвійний статус, який поєднує риси військового формування та правоохоронного органу, породжує численні дискусії щодо її місця у структурі сектора безпеки і оборони держави. Попри важливу роль Національної гвардії України у забезпеченні громадської безпеки, правопорядку, боротьбі з тероризмом та участі в обороні держави, нормативно-правове регулювання її повноважень потребує доопрацювання. Тому виникає об'єктивна потреба в науковому переосмисленні місця і ролі Національної гвардії України у системі правоохоронних органів та розробці рекомендацій щодо вдосконалення нормативно-правової бази з метою підвищення ефективності функціонування цієї структури у системі національної безпеки.

Матеріали та методи. Проблематика визначення місця та функціонального призначення Національної гвардії України у секторі безпеки та оборони залишається предметом наукового інтересу в роботах вітчизняних дослідників. У науковій літературі розглядаються питання трансформації силових структур у контексті сучасних загроз, демократичного контролю над військовими формуваннями, а також нормативно-правового забезпечення діяльності Національної гвардії України. Чимало актуальних питань досліджували: О.В. Агапова, Д.О. Горбач, Д.А. Морквін, О.М. Музичук, О.В. Кривенко, К.О. Чишко. Разом із тим більшість публікацій зосереджені на загальних питаннях організації та правового статусу Національної гвардії України, тоді як системний аналіз функціонального місця її у структурі правоохоронних органів України, з урахуванням сучасних безпекових викликів та міжнародних практик, залишається фрагментарним. Це зумовлює актуальність подальшого дослідження з урахуванням стратегічних завдань сектору безпеки і оборони.

Метою статті є з'ясування місця Національної гвардії України у системі правоохоронних органів.

Результати. Національна гвардія України посідає особливе місце у загальній системі правоохоронних органів держави. Відповідно до законодавства, зокрема Закону України

«Про Національну гвардію України», вона є військовим формуванням з правоохоронними функціями, яке входить до системи Міністерства внутрішніх справ України [1]. Це означає, що Національна гвардія України виконує подвійні завдання як у сфері національної безпеки та оборони, так і у сфері публічної безпеки та правопорядку. Її функціональне призначення включає охорону громадського порядку, боротьбу з тероризмом, забезпечення режиму надзвичайного стану, охорону особливо важливих державних об'єктів, участь у забезпеченні прикордонного режиму, а в умовах воєнного стану – виконання завдань оборонного характеру у взаємодії зі Збройними силами України.

Дослідженню місця Національної гвардії України у загальній системі правоохоронних органів, а також проблемам цієї сфери присвячена низка наукових праць вітчизняних учених.

Вагомий внесок у теоретико-доктринальне обґрунтування місця Національної гвардії України у системі правоохоронних органів держави зробив Д.О. Горбач, який у своїй науковій статті «Національна гвардія України як суб'єкт реалізації правоохоронної функції держави: теоретичний аспект» здійснив комплексне дослідження категорії правоохоронної функції держави та запропонував концептуальний підхід до визначення Національної гвардії України як повноправного правоохоронного органу. На основі аналізу чинного законодавства, наукових джерел з теорії держави і права, а також нормативних актів, що регламентують діяльність, автор обґрунтовує, що Національна гвардія України, попри свою військову організаційну природу, цілком відповідає основним критеріям правоохоронного органу. Зокрема, Д.О. Горбач акцентує на тому, що Національна гвардія України виконує функції охорони громадського порядку, захисту прав і свобод громадян, запобігання правопорушенням та припинення їх, має право на застосування примусових заходів, включаючи вогнепальну зброю, і діє на професійній основі відповідно до закону, що у сукупності формує доктринальні ознаки її належності до правоохо-

ронної системи. У статті наведено детальну аргументацію щодо правової природи діяльності Національної гвардії України, її ролі у реалізації правоохоронної функції держави, зокрема через правотворчу, виконавчо-розпорядчу та суто правоохоронну форми. Особливістю підходу автора є прагнення до системної інтеграції Національної гвардії України у загальну структуру правоохоронних органів, що дозволяє підвищити ефективність координації дій усіх суб'єктів безпекового сектора та забезпечити належний правовий режим функціонування гвардії в умовах як мирного часу, так і особливих правових режимів. Важливою тезою, яку формулює Д.О. Горбач, є розмежування понять «охорона» і «захист» прав людини, що дозволяє точніше визначити місце і функції Національної гвардії України в правоохоронному механізмі держави: охорона трактується як превентивна діяльність, спрямована на попередження порушень, тоді як захист передбачає реакцію на вже вчинені протиправні дії. У зв'язку з цим наукова позиція зазначеного науковця є цінним внеском у розвиток вітчизняної адміністративно-правової науки, оскільки створює підґрунтя для подальшого вдосконалення законодавчого регулювання правового статусу Національної гвардії України та її ефективної інтеграції у правоохоронну систему держави [2].

У своїй спільній праці Ю.В. Аллеров та О.В. Кривенко представили концептуальне бачення функціонального місця Національної гвардії України у сучасній системі сектора національної безпеки й оборони. Автори обґрунтували унікальність цього військового формування, яке за своїм правовим статусом поєднує ознаки як сил безпеки (у мирний час), так і сил оборони (в умовах воєнного стану), що відрізняє Національну гвардію України від інших суб'єктів сектора обороноздатності. Визначальним у підході дослідників є теза про подвійну природу функцій Національної гвардії України, що дозволяє їй ефективно діяти у сфері правопорядку, захисту громадської безпеки та протидії загрозам державному суверенітету. Автори аргументовано доводять, що завдяки високій мобільності, структурній адаптивності й здат-

ності оперативного розгортання в будь-якому регіоні держави Національна гвардія України є основним елементом національної стратегії реагування на загрози, які мають не лише військовий, а і соціально-політичний і терористичний характер [3, с. 3–6].

На нашу думку, варто погодитись з висновками Ю.В. Аллерова та О.В. Кривенка в частині того, що Національна гвардія України за своєю суттю та функціональним наповненням дійсно є особливим правоохоронним органом з військовим статусом. Її здатність виконувати завдання як у сфері громадської безпеки, так і в умовах збройної агресії обґрунтовує потребу у визнанні Національної гвардії України повноцінним суб'єктом правоохоронної системи. У сучасних умовах загроз і нестабільності такий підхід є не лише теоретично виправданим, а й практично необхідним для забезпечення гнучкого та ефективного реагування держави на внутрішні й зовнішні виклики [3, с. 5–8].

Проте, попри загальну згоду з концепцією щодо унікального статусу Національної гвардії України, спірним видається твердження про повну інтеграцію Національної гвардії України у систему правоохоронних органів на рівні з класичними суб'єктами, такими як Національна поліція чи Служба безпеки України. Автори ототожнюють правоохоронну функцію Національної гвардії України з аналогічною функцією звичайних правоохоронних структур, не враховуючи принципову різницю в правовому статусі, підпорядкованості, способах обмеження права громадян та механізмах цивільного контролю.

З нашої точки зору, доцільніше говорити не про повноцінну інтеграцію Національної гвардії України у класичну модель правоохоронної системи, а про створення спеціального правового режиму функціонування як гібридного органу, який діє на стику між воєнною і правоохоронною юрисдикцією. Такий підхід передбачає окреме нормативно-правове регулювання, чітке розмежування повноважень і механізми підзвітності. Це дозволить уникнути дублювання функцій з поліцією або Збройними силами України, зберігаючи гнучкість Національної гвардії

України у реагуванні на різні загрози національній безпеці.

Визначення місця Національної гвардії України у системі правоохоронних органів не може бути здійснене без урахування характеру та форм її взаємодії з іншими правоохоронними структурами, оскільки вона, відповідно до чинного законодавства, входить до системи Міністерства внутрішніх справ України, що саме по собі визначає її тісну інституційну та функціональну взаємодію з Національною поліцією, Державною прикордонною службою, Державною міграційною службою та іншими органами у системі внутрішніх справ. Природа цієї взаємодії полягає в координації дій під час виконання спільних завдань, пов'язаних із охороною громадського порядку, забезпеченням режиму надзвичайного чи воєнного стану, участю в антитерористичних заходах, оперативно-розшуковій діяльності та забезпеченні охорони державного кордону. На практиці така взаємодія виявляється у спільному несенні служби, проведенні спільних патрулювань, блокпостового контролю, забезпеченні публічної безпеки під час масових заходів, евакуації цивільного населення із зон бойових дій, участі у заходах територіальної оборони тощо [1].

Проте слід звернути увагу на функціональне розмежування повноважень Національної гвардії України з іншими правоохоронними органами. Зокрема, у сфері кримінального переслідування та оперативно-розшукової діяльності домінуюча роль залишається за Національною поліцією, тоді як Національна гвардія України виконує допоміжну або безпекову функцію. Однак в аспектах забезпечення режимів надзвичайного правового статусу, фізичного блокування загроз, підтримання контрольно-пропускового режиму, охорони об'єктів критичної інфраструктури саме Національна гвардія України займає пріоритетне положення.

Регламентуючи міжвідомчу координацію в умовах воєнного стану, Кабінет Міністрів України у Розпорядженні № 181-р від 24 лютого 2022 року «Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні»

чітко визначив Національну гвардію України як суб'єкта, що здійснює заходи контрдиверсійного характеру, охорону стратегічних об'єктів, участь у перевірках, затримання підозрюваних осіб, охорону громадського порядку в тісній взаємодії з Національною поліцією, прикордонниками та підрозділами Служби безпеки України [4].

Певну роль у формуванні міжвідомчого правового простору відіграють і міжнародні стандарти, зокрема документи ООН, Ради Європи та НАТО, що впливають на підходи до цивільно-військової взаємодії, принципів доброчесності, прозорості, підзвітності, а також до стандартів мирного втручання та захисту цивільного населення. Зокрема, співпраця Національної гвардії з міжнародними партнерами в рамках адаптації до стандартів НАТО супроводжується впровадженням практик міжвідомчої комунікації, обміну інформацією, планування спільних операцій, що також регламентується відповідними міжурядовими угодами [5, с. 97–99].

Отже, взаємодія Національної гвардії України з іншими правоохоронними органами врегульована широким комплексом нормативно-правових актів, які охоплюють як загальні принципи організації правоохоронної системи, так і конкретні механізми взаємодії в умовах надзвичайного стану, боротьби з тероризмом, охорони громадського порядку та забезпечення національної безпеки. Такий підхід є запорукою цілісності й ефективності правоохоронної системи в умовах воєнного стану.

Місце Національної гвардії у системі правоохоронних органів також виявляється у фінансуванні, матеріально-технічному забезпеченні, службовій підготовці, кадровій політиці, відомчому контролі та дисциплінарній юрисдикції, які здійснюються відповідно до нормативно-правової бази Міністерства внутрішніх справ. Сама наявність такого регулювання, коли формування військового типу регламентується переважно адміністративним, а не оборонним (військовим) законодавством, свідчить про правоохоронну природу Національної гвардії України, незважаючи на наявність у неї бойових спроможностей і військових ознак.

Слід також враховувати, що правове становище Національної гвардії України у структурі Міністерства внутрішніх справ України підтверджується нормативним закріпленням її участі у міжвідомчих координаційних механізмах, зокрема в оперативних штабах, регіональних координаційних центрах із безпеки, спільних патрулях, антикризових платформах тощо. Це положення закріплені у підзаконних нормативних актах та адміністративних регламентах, що прямо підпорядковують гвардію правилам функціонування внутрішньої правоохоронної системи. З огляду на це саме правове включення Національної гвардії України до структури Міністерства внутрішніх справ України є вирішальним у визначенні її належності до системи правоохоронних органів. Це не лише підтверджує її формальне місце у державному механізмі, але й зумовлює зміст її повсякденної діяльності, обов'язків, ролі в забезпеченні прав і свобод громадян та інтегрованості у загальну систему безпеки в державі.

Ю.М. Коломієць формує чітке уявлення про місце Національної гвардії України у системі Міністерства внутрішніх справ України крізь призму функціональної взаємодії з Національною поліцією, зокрема в умовах дії правового режиму воєнного стану. Автор не лише підкреслює належність цього військового формування до структури Міністерства внутрішніх справ України як адміністративно підпорядкованого елемента, але й розкриває змістове наповнення цього інституційного зв'язку через спільну діяльність у сфері забезпечення публічного порядку, громадської безпеки, розмінування територій, документування воєнних злочинів, охорони стратегічних об'єктів та супроводу гуманітарних місій [6].

Місце Національної гвардії України у системі Міністерства внутрішніх справ України, на думку Ю.М. Коломійця, визначається не стільки суто організаційно-штатним підпорядкуванням, скільки фактичною реалізацією спільних службово-бойових завдань із Національною поліцією, що вимагає високого рівня координації, взаємної адаптивності та оперативного обміну інформацією. Автор наголо-

шує, що в умовах деокупації територій взаємодія цих структур набуває вирішального значення як для стабілізації ситуації, так і для відновлення довіри населення до інститутів державної влади. Відповідно до бачення зазначеного науковця місце Національної гвардії України у системі МВС України є не лише інституційно закріпленим, а і функціонально наповненим, органічно вбудованим у спільну діяльність усієї правоохоронної вертикалі держави в особливий період її історії [6].

Описана автором інтенсивна взаємодія Національної гвардії України з Національною поліцією, зокрема в умовах воєнного стану та на деокупованих територіях, підтверджує, що Національна гвардія України не є лише допоміжним або суто військовим формуванням, а виступає як повноцінний суб'єкт реалізації публічного порядку, громадської безпеки, боротьби зі злочинністю, антитерористичних заходів і гуманітарної безпеки. Саме це, на нашу думку, демонструє функціональну інтегрованість Національної гвардії України у систему правоохоронних органів, де вона не обмежується військовою спеціалізацією, а активно взаємодіє, дублює, доповнює та підсилює діяльність інших правоохоронних інституцій.

У науковій праці М.П. Стрельбицького та В.І. Вичавки розглядається важливий аспект місця Національної гвардії України у системі правоохоронних органів крізь призму її взаємодії у контрольних пунктах в'їзду–виїзду на тимчасово окуповану територію України. Аналізуючи викладені авторами положення, можна дійти висновку, що саме через функціонально зумовлену й нормативно закріплену взаємодію з прикордонним відомством Національна гвардія України набуває ознак органу, який не обмежується лише охороною громадського порядку, а виконує повноцінну роль у системі національної безпеки та безпосередньо інтегрується в правоохоронну сферу держави [7, с. 27].

Проведене авторами дослідження підтверджує, що в умовах воєнного стану та необхідності контролю за особами і вантажами, які прямують через лінію розмежування, підрозділи Національної гвардії України діють у тіс-

ній координації з прикордонниками не лише як допоміжна сила, а як рівноправний учасник правоохоронного процесу, що бере безпосередню участь у забезпеченні правопорядку, перевірці осіб, попередженні провокацій, а також у відбитті можливих нападів чи вторгнень. Це свідчить про багатофункціональний характер завдань Національної гвардії України та її органічну включеність у діяльність щодо реалізації прикордонного контролю – однієї з ключових сфер правоохоронної діяльності [7, с. 28–30].

У контексті нормативно-правового обґрунтування зазначеної взаємодії автори акцентують на недосконалості правової бази, зокрема втраті чинності ряду міжвідомчих інструкцій, які колись визначали основи координації дій правоохоронних органів на стратегічно важливих ділянках державного кордону та лінії розмежування. У зв'язку з цим автори пропонують прийняття нової спільної міжвідомчої інструкції, що свідчить про практичну потребу у більш глибокій інституціоналізації статусу Національної гвардії України [7, с. 30].

Втім, хоча у статті М.П. Стрельбицького та В.І. Вичавки обґрунтовано важливість взаємодії Національної гвардії України з Державною прикордонною службою України у контрольних пунктах в'їзду–виїзду, однак не можна погодитися з тим, що запропоноване авторами прийняття єдиної міжвідомчої інструкції було б універсальним вирішенням наявних проблем взаємодії. На нашу думку, автори недооцінюють складність міжінституційної координації в умовах воєнного стану та багатовекторності завдань, покладених на Національну гвардію України. Спрощення взаємо-

дії до рівня єдиної нормативної інструкції не враховує гнучкість, яка необхідна для оперативного реагування у змінюваних умовах (особливо в зонах активних бойових дій чи під час локалізації надзвичайних ситуацій). Тобто, хоч ініціатива авторів щодо спрощення та формалізації взаємодії через єдиний регламент виглядає логічною, однак у воєнних реаліях України вона ризикує стати малоефективною через втрату оперативності. Необхідно зосередитися на гнучких, адаптивних механізмах взаємодії з акцентом на сучасні цифрові платформи комунікації, системи спільного управління ризиками, а не лише на міжвідомчому інструктивному документі.

Висновки. На основі аналізу наукових концепцій, чинного законодавства та практичної діяльності Національної гвардії України можна зробити висновок, що її місце у системі правоохоронних органів України є унікальним і гнучким. Національна гвардія України виконує не лише класичні завдання охорони громадського порядку, а й бере участь у забезпеченні національної безпеки, реагуванні на надзвичайні ситуації, контртерористичних і стабілізаційних операціях, захисті державного суверенітету в умовах збройної агресії. Такий функціональний синтез військових і правоохоронних повноважень визначає подвійний характер діяльності Національної гвардії України. Її місце у структурі сектору безпеки та оборони держави – це не лише інституційна ланка у системі Міністерства внутрішніх справ України, але й основний елемент оперативного реагування в умовах воєнного стану, здатний ефективно взаємодіяти з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності.

Література

1. Про Національну гвардію України : Закон України від 13 березня 2014 р. № 876-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text>.
2. Горбач Д.О. Національна гвардія України як суб'єкт реалізації правоохоронної функції держави: теоретичний аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки*. 2015. Вип. 1. Т. 2. С. 181–185. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b22df0d7-950b-49c2-a7ca-e72a3a391bee/content>.
3. Аллеров Ю.В., Кривенко О.В. Роль і місце Національної гвардії України у структурі сектору національної безпеки і оборони України. *Наука і оборона. Воєнна безпека*. 2018. Вип. 3. С. 3–9.
4. Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022 р. № 181-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/181-2022-p#Text>.

5. Мамзенко А.Ю. Аналіз положень АJP-01 ALLIED JOINT DOCTRINE STANAG 2437 та формування рекомендацій щодо їх запровадження в проєкті доктрини діяльності Національної гвардії України. *Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил*. 2022. Вип. 4 (74). С. 96–100.

6. Коломієць Ю.М. Взаємодія Національної поліції та Національної гвардії України під час воєнного стану: особливості виконання завдань на деокупованих територіях. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. Вип. 4. С. 103–108. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2024/4/20.pdf>.

7. Стрельбицький М.П., Вичавка В.І. Правові засади взаємодії підрозділів охорони кордону з підрозділами Національної гвардії України в пунктах в'їзду–виїзду на тимчасово окуповану територію України. *Честь і закон*. 2017. Вип. 4 (63). С. 27–32.

References

1. Pro Natsionalnu hvardiiu Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 13 berez. 2014 r. № 876-VII [On the National Guard of Ukraine: Law of Ukraine dated March 13, 2014 No. 876-VII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text> [in Ukrainian].

2. Horbach, D.O. (2015). Natsionalna hvardiia Ukrainy yak subiekt realizatsiyi pravookhoronnoyi funktsiyi derzhavy: teoretychnyy aspekt [The National Guard of Ukraine as a subject of implementing the law enforcement function of the state: theoretical aspect]. *Naukovyy visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya Yurydychni nauky*. Vyp. 1. T. 2. S. 181–185. Retrieved from: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b22df0d7-950b-49c2-a7ca-e72a3a391bee/content> [in Ukrainian].

3. Allero, Yu.V., & Kryvenko, O.V. (2018). Rol i mistse Natsionalnoi hvardii Ukrainy u strukturi sektoru natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy [The role and place of the National Guard of Ukraine in the structure of the national security and defense sector of Ukraine]. *Nauka i oborona. Voienna bezpeka*. Vyp. 3. S. 3–9 [in Ukrainian].

4. Pytannia zaprovadzhennia ta zabezpechennia zdiisnennia zakhodiv pravovoho rezhymu voiennoho stanu v Ukraini: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24 liut. 2022 r. № 181-r [The issue of introducing and ensuring the implementation of measures of the legal regime of martial law in Ukraine: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 24, 2022 No. 181-r]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/181-2022-r#Text> [in Ukrainian].

5. Mamzenko, A.Yu. (2022). Analiz polozhen AJP-01 ALLIED JOINT DOCTRINE STANAG 2437 ta formuvannia rekomendatsii shchodo yikh zaprovadzhennia v proiekti doktryny diialnosti Natsionalnoi hvardii Ukrainy [Analysis of the provisions of AJP-01 ALLIED JOINT DOCTRINE STANAG 2437 and the formation of recommendations for their implementation in the draft doctrine of the National Guard of Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho universytetu Povitrianykh Syl*. Vyp 4 (74). S. 96–100 [in Ukrainian].

6. Kolomiets, Yu.M. (2024). Vzaiemodiia Natsionalnoi politsii ta Natsionalnoi hvardii Ukrainy pid chas voiennoho stanu: osoblyvosti vykonannia zavdan na deokupovanykh terytoriiakh [Interaction of the National Police and the National Guard of Ukraine during martial law: features of performing tasks in the deoccupied territories]. *Pivdennoukrainskyi pravnychi chasopys*. Vyp. 4. S. 103–108. Retrieved from: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2024/4/20.pdf> [in Ukrainian].

7. Strelbytskyi, M.P., & Vychavka, V.I. (2017). Pravovi zasady vzaiemodii pidrozdiliv okhorony kordonu z pidrozdilamy Natsionalnoi hvardii Ukrainy v punktakh vizdu–vyizdu na tymchasovo okupovanu terytoriiu Ukrainy [Legal principles of interaction between border guard units and units of the National Guard of Ukraine at points of entry and exit to the temporarily occupied territory of Ukraine]. *Chest i zakon*. Vyp. 4 (63). S. 27–32 [in Ukrainian].